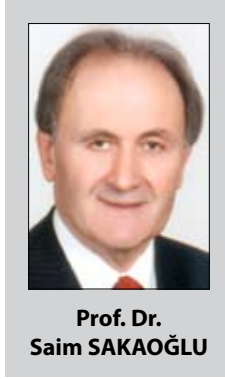

ÂŞIK ÖMER DİVANI'NI BEN HAZIRLAMİYORUM!

Epey oluyor, galiba iki üç ay oldu. O günlerde, sağlık sorunlarım sebebiyle İzmir'de bulunuyordum. Ama, gazetecime tembih etmiş, Konya gazetelerimi ayırtmayı da ihmal etmemiştim. Günü geçmiş onlarca gazeteyi okumak herhâlde pek de zevkli bir iş olmasa gerek... Ama ben, olmadığım günlerde Konya'mızda neler olup bitmiş öğrenmek istediğim için, her ayrılışında olduğu gibi, bu sefer de gazetelerimi ayırtmıştım.

Günü geçmiş gibi algılansa bile ben o tür gazetelerdeki haberleri okumayı severim. Zaten gazetecilerin şöyle bir cümleleri yok mudur? "Okunmamış gazete her zaman yenidir." Eskilerin deyişiyle, ölenleri, kalanları, gelenleri, gidenleri böylece öğrenmiş olurum. Bir de köşe yazılarının ilgimi çekenleri yok mu ya, işte onlara bayılırım. İhsan Kayseri'nin, Hacı Nail Bülbül'ün, Mustafa Sinan Ümit'in, Zeki Oğuz'un, Murat Güzel'in, M. Ali

Prof. Dr.
Saim SAKAOĞLU

Uz'un Hasan Özönder'in ve İsmail Detseli'nin ve daha niceyelerinin yazılarını daha dikkatli okurum.

İşte, o yokluk günlerindeki gazetelerden birindeki bir köşe yazısı ilgimi fazlasıyla çekmişti. Murat Güzel'in, 10 Mart 2008 tarihli *Memleket*'teki yazısının

başlığı şöyle idi: *Hocalarımız için kolayını bulmuş!* Doğrusu başlık benim için "Kendisini okutacak bir başlık" idi. Ne demek için kolayını bulmak!.. Vallahi emekli olmasaydım bu işin, az da olsa üzerine giderdim. Öyle ya, siz de o günlerde kadrolu hoca idiniz ve de töhmet altında idiniz!

Kazın ayağı öyle değildi tabii... Yarası olan gocunur hesabı isteyen üzerine alınacaktı. Biz niye alıyoruz ki? Biz öğrencilerimizden özgün bir cümle bile alsak, onun hakkını teslim ediyor ve adını anıyoruz. Bilimin, ahlakın ve dürüstlüğün gereği de buydu.

Güzel kardeşimin dokunduğu

Selçuk'taki 'hocalar'ı şimdilik bir kenara bırakalım da, komşu bir ildeki 17 yaşındaki bir üniversitenin hocalarından birine gelelim.

Ben de kitapçıları dolaşmayı se-
verim; hele hele Rampalı'ya uğra-
madan edemem. Orayı ziyaretle-
rimle ilgili olarak güzel hatıralarım
vardır.

Eski bir kanun kitabımız, adını
söylemeyeyim, ehli olan bilir, der
ki; *her şey zıddıyla kâimdir*. Evet,
tatlı hatıraların yanında "acılı"
olanları da vardır. İşte onlardan
biri...

Çeviri işlerinin de yapıldığı bir
büroda oturuyoruz. 45-50 yaşla-
rında, her hâlden devlet memuru
olduğu anlaşılan bir bey içeri girdi;
biraz da çekinerek, 'İngilizce çeviri
yapıyor musunuz?' diye sordu. İş
yeri sahibi arkadaş da, 'Evet' cevabını
verince konuyu anlattı. Elin-
deki 20-25 sayfalık metni Türkçeye
çevirtmek istiyordu. Hatırladığım
kadarıyla ansiklopedi sayfası boyu-
tunda, iki sütunlu küçük yazılı bir
metin idi. Kitap sayfasına çevrilirse
35-40 sayfa kadar ederdi. Neyse,
öğrendik ki beyefendinin kızı,
ipuçları verilen komşu üniversitede
okuyormuş, kızının alanıyla hiç de
ilgili olmadığı hâlde öğretim ele-
manı olan zat, her öğrenciye 20-25
sayfa arasında değişen çevirileri
ödev (!) olarak veriyormuş.

"Oh, ne âlâ memleket..." de-
meme kalmadı, iş yeri sahibi arka-
daş "Hocam, bu işlerin âlâsı bura-
da yapılır." dedikten sonra ekledi:
"Geçen yıl bir kız öğrenci bu tür
bir ödev için bankadan kredi çek-
mek zorunda kaldı. Tam bir buçuk
milyara [ağız alışkanlığı işte, 'bin
beş yüz YTL diyecekti işte] patladı.
Buralarda neler döner, bir bilse-
niz..." deyiverdi. Söz, benim

emekli olduğum üniversiteye ka-
dar uzayabilirdi, konuyu değiştirip
beyefendiye bir fiat önerildi. Geçe-
lim oraları da Güzel kardeşimin
yazısına gelelim.

Yazıyı okuyunca üzüldüm ta-
bii... Kim üzülmez ki... Öğrenci-
ye tez adı altında iş yaptır, sonra da
onları birleştir, hem de öğrencinin
adını anmadan, bir teşekkür bile
etmeden kendi adına kitaplaştı,
tez yap, vb. Meğer bu haltı eski ve
yeni başşehirlerimizin anlı şanlı
hocaları da yaparmış [da bizim ha-
berimiz yokmuş; bizimkiler de on-
ları siper ederek yapar olmuşlar.]
(Not: Bu konuda üç profesörün
imzalı raporu elimizdedir!)

Güzel kardeşim yazısının bir
yerinde öyle bir ifade kullanıyor ki
ucu zülf-i yâre değilse de bana do-
kunuyor! Muhabir satırlar şöyle di-
yor:

"Ayrıca, bir hocamızın da öğ-
rencilerine Âşık Ömer divanını da-
ğıttığını öğrendim. Bir iki yıl için-
de hocamız öğrencilerini biraz
daha sıkı çalıştırırsa kendi adına
bir Âşık Ömer kitabı hazırlar. Biz
de onun imzası altında Âşık Ömer'i
okuma bahtiyarlığına erişiriz."

Emekli olmasaydım, vallahi alı-
nacaktım. Niye mi, söyleyeyim.

Selçuk Üniversitesinde Âşık
Ömer ile ilgilenmesi gereken ilk
beş addan ilki ben olmalıydım.
Onunla ilgili olarak pek çok 'bö-
lüm' yazarların başında da ben ge-
lirim. Ben, bu öğrenci ödevlerine
dadanmadığıma, böyle sevimsiz
bir yola tevessül etmediğime göre
kim olabilir bu Âşık Ömer hayranı
veya talancısı? Soruşturdum, çıkan
sonuç şu: Prof. Dr. Ali Berat Alpte-
kin ve Doç. Dr. Zekeriya
Karadavut'un ana bilim dalında
tez yaptırma işi tarihe karışmış.

Yani onlar da böyle bir tez dizisi yaptırmıyormuş. Doktora öğrencim Yard. Doç. Dr. Seyit Emiroğlu da böyle bir işe soyunmamış. Kala kala benim Fen-Edebiyat'taki bölüm ve ana bilim dalı arkadaşlarım, eski öğrencilerim Yard. Doç. Dr. Sinan Gönen ile Öğr. Gör. Dr. Aziz Ayva kalıyor. Onların da bu taraklarda bezi yok. O hâlde kim bu Âşık Ömer Divanı'nı öğrencilerine 'dağıtan' hoca? Vallahi hiçbir -eski- bölüm arkadaşımı töhmet altında bırakmak istemem. "Aralarında bu yola tevessül edecek olanı var mı!" diye sorarsanız, "Sanmam!" derim de yine de düşünürüm. 'Acaba var mı, varsa kim?' Kolay mı efendim öğrenci tezlerinin üzerine yatmak! Benim Bölümünden hiçbir hocaya bu davranışı yakıştıramam. Kim bilir, hangi ilgisiz ana bilim dalının amatör bir adamı bu işe soyunsun. Mesela uçak mühendisliği gibi havalı bir dalın hocası olabilir mi? Yine mesela Nasa Araştırmacıları Ana Bilim Dalının bir hocacı? Ne'plem işte... Bir adam oğlu çıkar da bu yola başvurabilir, insanoğlu bu, çiğ süt emmiştir, bastığı yerde ot bitmez.

Sözü uzatmayalım. Benim -eski- Bölümümde bu yola tevessül edecek bir hoca çıkmaz. Bir yanılma, bir karıştırma olabilir.

Son söz; vallahi de, billahi de, şu Âşık Ömer Divanı'nı öğrencilerine dağıtıp da ileride kitap yapacak olan kişiyle ne benim, ne benim rahle-i tedarimden geçen arkadaşlarımın bir ilgisi var; kesinlikle bizi ilgilendirmez; ilgimiz yok; ilgilenen varsa da o, belki de onlar bizim rahle-i tedarimimizden geçmeyen uçak mühendisleri, Nasa araştırmacıları, yani havalı kişilerdir.

Bizler masumuz, aklanmamızı talep ederiz. Eğer yapan varsa da adlarının açıklanmasını, en azından ad ve soyadlarının ilk harflerinin verilmesini, gözlerine birer çizgi çekilmiş fotoğraflarının yayımlanmasını arz ve talep ederiz. İmza Saim Sakaoglu

Not: Siz Doç Dr. M. İ. nin *Memleket*'teki (14 Mayıs 2008) yazısını hâlâ okumadınız mı? O eski şarkı da ne deniliyordu: Neler oluyor şu dünyada!

Aczimin Giryesi

Dünya konağı

Bir konup göçme yurdu iken bu fani dünya
İnsanlar onu eğlence meydanı sandılar.
Kimi zevk safa, kimi para pul sevdasıyla
Değişip âhireti dünyaya, aldandılar.

Ahmet Sevgi

Halit GÜLER

Emekli Diyanet İşleri Bşk. Yrd

KADERDE ATLARI KAÇIRMAK DA VARMIŞ

Mevsim yaz. Havalarda sıcak. Ekinler işlendi. Harman zamanı. Sapın bir kısmı tarlada, bir kısmı harman yerinde. Harman yerine getirilen sap düğenle sürülmeyi, tarlada olan sap yığınları da harman yerine getirilmeyi bekliyor. Öncelikle tarladaki sapın harman yerine taşınması gerekir. Çünkü tarladaki sapa çobanlar koyun sürülerini salarak zarar verebilirler. Veya kendini bilmeyen birisi sap yığınlarına bir sigara izmariti atabilir. Onun için köylü, tarlada nesi varsa bir an önce harman yerinde gözünün önüne toplamak ve işinin seyrinden emin olmak ister.

Bizim çocukluk yıllarımızda bu işler uzun zaman alırdı. Harman bazen yaz ve güz mevsimini alır, kışa sarktığı bile olurdu. Biz çocuklar harman işinden ve sıcaklığın altında düğen üzerinde dolaşıp durmaktan ilkokullar açılınca kurtulurduk. Bu harman işi sebebiyle okula geç başlanlarımız bile olurdu. Kız çocukları bizim köyde o tarihlerde hiç okula gitmezlerdi. Babaları salmazdı. Her nedense devletin gücü, köy yerinde kız çocuklarını okula çekmeye yetmiyordu. Veya devlet köylü, çok çabuk uyanmasın diye yanlış bin kanaat olarak kız çocuklarının okutulmamasına bilerek göz yumuyordu.

Köyün büyükleri, gençleri daha çocuk yaşlarından itibaren hemen hemen her işte çalıştırırlardı. Köyde büyüklere göre iş olduğu gibi, küçüklere göre de iş vardı. Harman yerinde düğen sürmekten tutun da, kırlarda koyun gütmeye ve bostandan şalak getirmeye varıncaya kadar.

Ayrı yaşta olanlar pek fazla beraber işe gitmezlerdi. Tarlaya çalışmaya gidenlerin birisi büyük olursa, diğeri küçük olurdu. Sanki küçük işte, büyüğün yardımcısı ve çırağı gibi idi. Küçük dediysem hiçbir iye yaramayacak kadar da küçük değildi. Çalışma, ahenkli, disiplinli ve verimli olsun diye beraber işe gideceklerin aralarında yaş farkı olmasına dikkat edilirdi. Aynı yaşta beraber işe giderlerse tartışmaktan ve kavga etmekten çalışmaya zaman kalmazdı ve iş aksardı.

Gerçi bizimkilerin arasında pek kavga olmazdı. Amcamla ağabeyim beraber işe giderlerdi, aynı yaşta olmalarına rağmen kavga etmeden işten dönerlerdi. Komşularla yarışırcasına iyi de çalışırlardı. Ben genellikle çok sık olmamakla beraber tarladan kağı ile sap getirmeye hep Mehmet amcamla giderdim. Kimsenin olmadığı yerlerde beni dövdüğü için ağabeyimle gitmeyi pek istemezdim.

Bir defasında Mehmet amcamla çakıllık mevkiindeki tarlamızdan sap getirmeye gitmiştik. Öğlenin sıcaklığına kalmayalım diye güneş doğmadan yola çıkmıştık. Tarlaya varışımız, güneşin tatlı ışınlarının araziye aydınlatmaya başladığı zamana rastladı. Abas Dağının bize bakan yamacını güneş daha önce aydınlatmıştı. Sap, tarlada yığınlar halinde olduğu için arabaya yüklemek kolay oluyordu. Amcam, yığından desteler halindeki sapı ananata yukarıya verir, eğer sap dikensiz ise ben de ellerimle alarak arabaya yerleştirirdim.

Kağınyı kanatları hizasına kadar

doldurmak ve çiğneyerek yerleştirmek kolaydı. Asıl mesele kanatların hizasından sonraki bölümü yerleştirmekti. Arabanın içerisi çok fazla sap almazdı. Sapı kağınının kanatları hizasından itibaren yükselterek dengeli bir şekilde yerleştirmek ustalık isterdi. Bir seferde fazla sap getirebilmek için üzeri havaleli bir şekilde arabayı yükledik. Halatlarla sapı kanatlara güzelce bağladık. Ben, sap arabasının üzerindeyim. Amcam, arabanın önüne atların hizasında oturdu. Köye doğru yola çıktık. Avşören yaylasını geçtik. Sel sularının akıp gittiği mevsimlik bir dere vardı. Orayı da geçtik. Neredeyse köye yaklaşmıştık.

Avşeren yaylasına kadar olan yol, düzgündü. Avşeren yaylası ile köyün arasındaki yol, çok bozuktu. Yer yer badana dediğimiz çukurlar ve ekinleri sulamak için yol üzerinden açılmış arklar vardı. Zaman zaman tekerlekler çukurlara ve arklara girip çıkıyordu. Ben arabanın üzerinde olduğum için sarsıntıyı daha çok hissediyordum. Amcam okla arabanın birleştiği yerdeki tahtanın üzerinde ve gerinin önünde oturuyordu. Atların dizginleri bende idi. Arabayı ben sürüyordum. Çünkü yukardan yolu daha rahat görebiliyordum. Tekerlekler badanaya düşünce araba sarsıldı ve sarsıntının tesiriyle sapın ucu atların bacak aralarına dokundu. Atımızın birisi biraz huylu idi. Ufak tefek dokunmalardan heyecanlanır ve zıplayarak dengeyi bozacak şekilde ileriye atılırdı. Sapların dokunmasıyla huylanan doru at, arkadaşını da ayartarak hızla koşmaya başladı. Biz buna köyde atların kaşması deriz. Atlar yoldan sapmadan dört nala gidiyorlardı. Ben arabanın üzerinde ne yapacağımı şaşırdım, ha şimdi devrilecek, ha biraz sonra devrilecek diye arabanın devrilmesini bekliyordum. Arabanın üzerinde olduğum için de etrafı çok rahat görebiliyordum.

Yol çok bozukmuş, kağını devrilecekmiş ve sap yollara saçılacakmış atların hiç umurunda bile değildi. Amcam arabanın önünde ayağa kalkmış şaşkın vaziyette ileri bakarak bekliyordu. Ne yapacağına henüz karar verememişti. Aslında ben, amcama yukardan eğilip rahat bakamıyordum. Çünkü onun oturduğu yer bana yukardan iyi görünmüyordu. Sanki dilim tutulmuş bir şey de söyleyemiyordum. Ben sapın üzerinde yukardan dört nala giden atların yelelerinin savruluşu ve kulaklarının dikliği dahil bütün hareketlerini görebiliyor ve burunlarından soluyuşlarını duyabiliyordum. Sanki yoldaki badana dediğimiz çukurlar kaybolmuştu. Ha devrildi ha devrilecek diye arabanın yan tarafına yatmasını bekliyordum. O anda amcamın oturduğu yerden kalktığını, kalkıp inen okun üzerinden atlara tutunarak öne doğru yürümeye çalıştığını gördüm. Arabanın devrileceğini unutarak amcamın okun üzerinden atların ayaklarının altına düşebileceğini düşündüm. Korktum ve heyecanlandım. O anda her şeyin sonu geldi gibi bir his uyandı içimde. Hele ki amcam dengesini zırla muhafaza ederek okun ucuna kadar yürümeyi ve atların başlarına geçiren gemlerinden yakalamayı başardı. Gemlerinden asılarak dört nala giden atları yolun ortasında durdurabildi. Atlar durunca amcam hemen dönüp arabanın üzerine baktı. Beni sap arabasının üzerinde sapaşğlam görünce çok şükür ya Rabbi diyerek rahat bir nefes aldı.

Arabayı yolun kenarına çekerek atların huy kapmasına ve hırçınlaşmalarına sebep olan sapları temizledik. Kağınının devrilmemiş olmasına ve atların bir zarar görmemelerine şükrettik. Atların serinlemelerini ve rahatlamalarını, terlerinin kurumasını biraz bekledik. Sonra biraz daha dikkatli davranarak hiçbir şey olmamış gibi yolumuza devam ettik. Zaten köye de yaklaşmıştık. Atlar dört

nala koştukları için mesafe epey kısalmıştı. Demek ki sapı arabaya çok dikkatli ve kanatlara eşit ağırlıkta yük binecek şekilde yerleştirmişiz ki arabamız savrulmaktan ve devrilmekten kurtuldu. Eğer araba devrilsedi amcan atların ayaklarının altına düşecekti ve ben de sap kağnisının altında kalacaktım. Allaha şükürler olsun gazayı, zararsız atlattık ve her ikimize de hiçbir şey olmadı. Hani derler ya burnumuz bile kanamadı. Sapın harman yerine zararsız ulaşmasını sağladık. Üstelik atlarımız kaçarak süratlendiği için harman yerine normal vaktinden önce de gelmiştik. Bütün bunlara rağmen atların kaçmış olması işimize yaradı diyemiyorum.

Olayın üzerinden yarım asırdan fazla zaman geçti. Tarladan sap getirme ve harman kaldırma imkan ve usulleri çok değişti, tarım alet ve makineleri çok gelişti. Olayın canlı şahitlerinden Mehmet amcamı da 15 yıl önce kaybettik. Lâkin o anı bir türlü unutamadım. Hayatımda tatlı bir anı olarak kaldı diyemem. Hatırladığım zaman tüylerim diken diken olur. Amcamın çok tehlikeli bir şekilde okun üzerinde yürüyerek atları durdurmak için cesaretle verdiği mücadele ve ölümle burun buruna gelişi gözümün önünden hiç gitmiyor. Köy yerinde ve özellikle yaz mevsiminde sık sık vuku bulan heyecanlı olaylardan birini yaşamıştık, ama tekrar yaşamayı katiyen istemem.

Köyde harman zamanı atların düğenle birlikte kaçmaları da sık sık meydana gelen hadiselerden sayılır. Genellikle düğenin üzerinde yaşlılar veya çocuklar olurlar. Onlar diğer işleri yaşlarının gereği beceremedikleri için bir nevi geri hizmet sayılan düğeni sürerlerdi. Atlar sürücülerinin gafil veya gevşek davranmalarından hiç hoşlanmazlar. Böyle bir durum hissettiler mi hemen fırsatı değerlendirirler. Falakaya bir çifte ata-

rak kaçmaya başlarlar. Düğen sapın üzerinde ve malamanın etrafında dolaşıp dururken atlardan birinin veya her ikisinin bacak aralarına herhangi sert bir cisim dokunmaya görsün. Atlar, öküzler gibi değil. Öküzlere sert cisimle ne kadar dürterseniz dürtün o kadar hoşlanırlar ve aldırış bile etmezler. Atlar böyle bir sertlikten hiç hoşlanmazlar, çok rahatsız olur ve huylanırlar. O dokunan sert sisimden kaçarak kurtulmaya çalışırlar veya kurtulacaklarını zannederler. Çalıştırıldıkları yerden kaçarak düğenle birlikte harmanların arasına dalarlar.

Düğen kaçmış haberi ağızdan ağza hemen yayılır ve harmanlarda duyulur. Harman yerlerinin çok hareketli ve kalabalık olduğu bir anda kontrolden çıkmış olarak atlar alabildiğine koşarlar. Burunlarından soluma başladıktan sonra atları durdurmak ve yakalamak da çok zor olur. Harmanların arasında canlı cansız hiçbir engel tanımadan dört-nala ha bire koşarlar. Önlerine ne çıkarsa çıksın yıkar, çiğner veya devirir geçerler. O anda harman yerlerinde çalışan insanlar canlarını kurtarmak için sağa sola kaçarlar ve sakınırlar. Biraz sonra düğenden kurtulurlar ve yükleri hafifler, koşumlarıyla kaçmaya devam ederler. Ya çatlar ölürlere veya yorulup dururlar. Bu kaçışta ne hikmetse olayın kahramanı atlardan başka canlılardan ölen veya yaralanan olmaz. Olan akılsızca kaçan, tepinen atlara ve düvene olur. Düvenin bütün dişleri sökülür, dökülür, parçalanır ve işe yaramaz hale gelir.

Söz kaçan atlara gelmişken başımdan geçen bir olayı daha hatırlayabildiğim kadarıyla anlatayım:

Akşamla yatsı arası at arabasıyla kardeşimle harman yerinden eve dönüyoruz. Arabayı, harman yerinden eve götürmek bize düştü ve atları gene ben sürüyorum. Yani dizginler benim elimde. İkimizde çocuk sayı-

lırız. Atlar bizden yaşlı ve tecrübeli. Nerede ve nasıl kaçılacağını biliyorlar. Kolay olur zannıyla harman yerimizin yakınındaki kuyuda atları sulayalım ve sonra eve gidelim diye düşündük.

Evde atları sulamak biraz meşakkatli oluyordu. Atları sulamak için kuyunun oluşuna yanaştık. Biz kardeşimle arabanın üzerindeyiz. Atları suladığımız kuyu yoldan biraz yüksekçe bir yerde. Akşam vakti olduğu için kuyunun başı kalabalıktı. Arabalar, kuyudan ayrılınca yol meyilli olduğundan biraz hızlı inerler ve atları hafifçe iterler. Atlar sularını rahat içsinler diye acele etmedik. Sonra arabayı biraz geri bastırarak ve kuyunun başından ayrılarak evimizin sokağına yöneldik.

Yine arabada amcamla bana sap kağnısında ecel teri döktüren huylu at vardı. Kuyunun başından ayrılırken yol meyilli olduğu için araba kendiliğinden hızlanır gibi oldu. O hareket yine atların arka ayaklarının arasına bir şeylerin dokunmasına sebep oldu. Atlar huylandı ve bir anda hızlanarak bizim sokağa doğru koşmaya başladılar. Ortalık karanlıktı. Ben terbiyeden bütün gücümle atları durdurmak için asıldıkça atlar git-tikçe daha da hızlanıyordu. Eve doğru gittiğimiz belli idi, ama karşımıza neyin çıkacağı ve yolda bizi neyin beklediği belli değildi. Bizim eve döneceğimiz sokaktan önce sağlı sol-lu üç sokak vardı. Atları ben kendi gücümle durduramıyordum Onlar köyün içinde ve akşam karanlığında diledikleri gibi hızla gidiyorlardı.

Bizim evin bulunduğu sokaktan önceki sokaklara dönmediler ve karşıya da devam etmediler. Kendi sokağımızın köşesine gelince o hızla eve doğru döndüler. Hızla ve kontrolsüz döndükleri için araba devrildi ve komşunun duvarına doğru kapaklandı.

Sap arabası devrilmemişti ama harman arabası devrilmmişti. Beni

araba hızla devrildiği için üzerinden fırlatıp attı. O anda arabanın üzerinde kardeşim de olduğu aklıma geldi. Arabanın etrafında Ali diye bağırarak dolaşmaya başladım. Kardeşimden bir ses çıkmıyordu veya benim çığlıklarımı duymuyordu. Araba devrilince atlar durmuştu. Hallerinden sanki suçlu olduklarını biliyor gibiydiler. Yalnız olduğum için arabayı da kaldırmak mümkün değildi.

Biraz sonra kardeşim görüldü, koşarak bana doğru geliyordu. Meğerki atlar hızlanıp kaçmaya başlayınca arabanın arkasından atlamış ve kendisini kurtarmış. Sanki olacağını biliyormuş gibi arabanın arkasında ayaklarını aşağıya uzatmış olarak oturuyordu. Demek ki araba hızlanınca inivermesi kolay oldu. Gerçi arabada o vaziyette beni yalnız bıraktı ama yapabileceği başka bir şeyde yoktu. Kardeşime; hele ki arabadan atlamayı akıl etmişsin ve iyi yapmışsın, dedik.

Araba devrildiği için hasar görmüş, ok kırılmış ve atların koşmaları parçalanmıştı ama çok şükür kendimize bir şey olmamıştı. Köylülere bir zararımız da dokunmamıştı. O hızla canlı cansız bir şeye de çarpmamıştık. Nihayet bu araba kazasını da zararsız atlatmış sayılırdık. Sanki akşama kadar düğeni bu atlar sürmemişti. Huylanıp arabayı ve üzerindeki düşünmeden alabildiğine koşarken atlarda bir yorgunluk emaresi görülüyordu. Köyde yaşayan her insanın karşılaşabileceği cinsten olaylardı bunlar, ama her nedense unutulmuyor ve zihinlerde tatlı bir hatıra olarak kalıyordu.

Geriye dönüp şöyle bir baktığım zaman sanki olaylar daha dün olmuş gibi geliyor bana. Demek ki benim üzerinde silinmeyecek izler bırakmış ki bir türlü unutamıyorum. Olayları beraber yaşadığımız amcamı da rahmetle, kardeşimi sevgiyle anıyorum.

Mehmet Ali UZ

Fahrettin Alişar Beyden Yeni Bir Eser Daha “Çanakkale’de Şehit Olan KONYALILAR”

Bundan iki yıl kadar önce bir meslektaşımın verdiği ve Fahrettin Alişar Beyin “Çiğil Türkleri ve Aşağı Çiğil” isimli eserini çok beğenmiş ve tanıtımını yapmıştım. Kitabın takdim yazısını yazan Aşağı Çiğil Belediye Başkanı Mehmet Keçeci’nin, “Belediyelerin, belediyeçilik aslı görevleri yanında kültürel değerlere de önem vermeleri gerekir.” Sözleri yanında bilhassa, “Kitap incelendiğinde Türk insanı; zengin tarih ve kültür mirasının farkına varılacaktır. Kaybolan Çiğil Türkleri

kültürleri tekrar hatırlanacaktır. Şayet bu kitap bundan 50 yıl önce hazırlanılmaya başlanılsa idi, eminim unutulmuş birçok kültür değerimiz yazılı hale gelecek unutulmayacaktı.” sözlerini çok takdir etmiştim.

Fahrettin Alişar Beyle gıyaben tanışmamız böyle oldu. Zaman zaman da bizim gazetede yazılarını görüyordum. Onunla bir türlü tanışmak nasip olmadı.

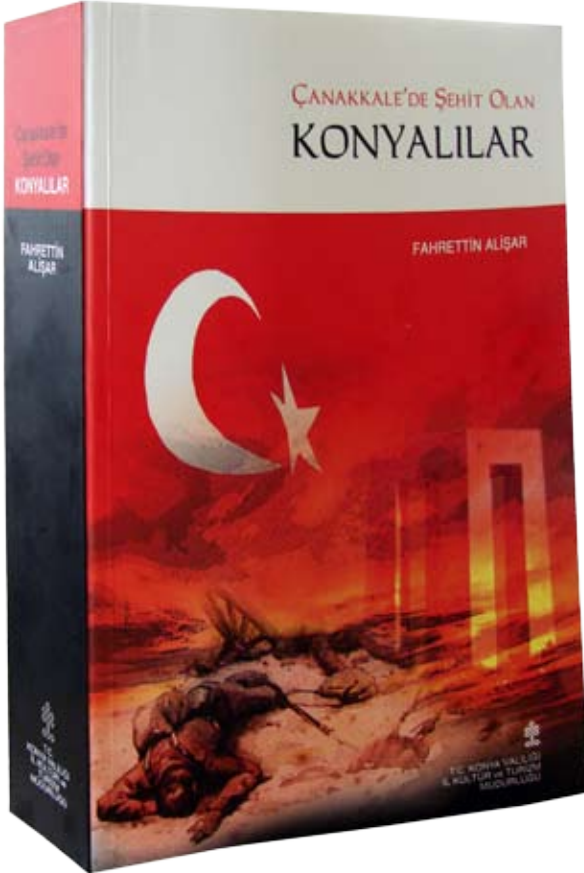
Geçen hafta Çumra Sempozyumu için Çumra’da idik. Halit Güler Beyle salonda yerimizi aldık. Yanımdaki Bey dahil aramızda bir sohbet başladı. Onun olaylara vukufiyeti dikkatimi çekti. Gözüm yaka kartındaki ismini seçemeyince, adını sordum, “Fahrettin Alişar” deyince, böylece yıllardan beri tanışmak isteyip de bir türlü tanışmadım Fahrettin Beyle böylece tanışmış oldum.

Fahrettin Bey, yıldır arşiv çalışmalarına ağırlık vermiş. Eserleri arşiv çalışmalarına dayanıyor. Yeni eseri de böyle.

Fahrettin Bey, bir ara da yeni eseri, “Çanakkale’de Şehit Olan KONYALILAR”ı adımı imzalayıp verdi. Eser gerçekten büyük bir boşluğu dolduruyor.

“Önsöz”den eserle ilgili şu önemli bilgileri öğreniyoruz:

“Konya; Osmanlı-Rus, Osmanlı-Yunan, Trablusgarp, Balkan, Birinci Dünya ve İstiklâl Harbi’nde **‘En çok şehit veren’** ilk üç ilimizden birisidir. **Milli Savunma Bakanlığı Arşivleri**’ne göre, bu savaşlarda en

çok şehit veren ilk beş vilâyetimiz; **Bursa 6.121, Kastamonu 5.160, Konya 4.787, Ankara 4219, ve Balıkesir 4043**, şehit sayısı ile ilk beş ilimizi oluşturmaktadır. **Konya'nın şehit sayısına Karaman , Aksaray gibi Konya'dan sonradan ayrılan illerin sayılarını da ilâve edecek olursak, bu rakam 6272'ye ulaşmakta ve ilk sıraya oturmaktadır.** Kaldı ki, şehitlerimizin ancak % 70'i yazılı hale getirilmiş, % 30'u ise tespit edilememiştir. Yani bu şehit toplamlarına % 30 ilave yapılması gerekir.”

“Yine Konya; bütün öğrencilerini Çanakkale'de şehit veren, mezun vermeyen , Türkiye'deki üç okuldan biri olan **“Konya Lisesi”** nin bulunduğu bir ilimizdir. Türkiye'de Çanakkale'de öğrencilerinin tamamını şehit veren mezun vermeyen üç okul; **İstanbul Erkek lisesi (Galatasaray Lisesi), Konya lisesi ve İzmir Erkek lisesi'dir”**:

“Önsöz” den sonra yazar, şu başlıklar altında bazı bilgiler sunar:

1914 yılında KONYA (s.15-19)

Çanakkale Savaşları (s. 20-36)

İl İl Şehit Sayıları (s.36-41)

Çanakkale Savaşı'nda Konya Şehitleri (s.42-44)

Bundan sonra “Konya Çanakkale Şehitleri İsim Listesi” verilir (s.45-710)

Kitap, sonuç ve dipnotlarla son buluyor. (711-717)

Konya'da, Çanakkale Savaşlarında, şehit vermeyen aile hemen hemen yok gibidir.

Aryanlar bu eserde şehitlerinin isimlerini bulabilirler.

Fahrettin Bey, Konya'nın milli meselelerdeki bu kadar hassasiyetine rağmen, adının birkaç isyanla anılmasından rahatsız. Bu konuyu bir cümle ile olsa da anmaktan edemiyor. Salondaki sohbetimizin bir bölümü bu konu ile ilgili idi.

Eser büyük bir emek mahsulü. Yukarıda da ifade ettiğimiz gibi büyük bir boşluğu doldurmaktadır. Değerli yazarımızdan böyle daha nice eserler bekliyoruz.

Kitap Konya İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü yayınları arasında çıkmış. Kitaba ulaşmak isteyenler adı geçen müdürlüğümüze müracaat edebilirler.

Bu güzel eserden dolayı yazarımızı ve İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü'nü kutluyorum.

Şefika Funda
KÜÇÜKKONER

M. Muhlis Koner'e göre İdadi Tahsili ve Konya İdadisinin Açılışı

M. Muhlis Koner, geçen makalemizde de ifade ettiğimiz gibi O, "Maarif" isimli eserinde bir milletin eğitim, öğretim ve fikirle kalkınacağına işaret eder. O, döneminin önemli eğitim müesseselerinde olan idadi yani lise tahsili üzerinde genişçe durur.(1)

Mekâtib-i İdadiyenin Teşkilâtı

O'na göre eserin yazıldığı 1913 yılında 2. meşrutiyetten dört buçuk yıl geçmesine rağmen idadiler yeterli bir eğitim ve öğretim seviyesine gelmiş değildir.

KONYA İDÂDİSİ
1899 yılında
(İdâdi, Sultâni)
olarak kuruldu.
Bu bina yıkılarak
yerine bugünkü
Karma Ortaokulu
yapılmıştır.

Konya'da mektebi idadi, onun ifadesiyle 1305, yani 1889 yılında kûşat (açılmış) edilmiş. İdadiler, açıldığı yıldan eserin yazıldığı 1913 yılına kadar yirmi dört yılda sadece iki yüz otuz altı mezun ver-

miştir. Bu ortalama yılda on mezun demektir ki, bu son derece düşük bir rakamdır.(2)

Mezun olanlar da bilhassa Arapça, Farsca ve Fransızca yönünden yeterli yetişmemiştir. İyi yetişenler ise kendi gayret ve araştırmalarıyla bir seviyeye gelmişlerdir.

O'na göre Arapça ve Farsça iyi öğrenilmeden Türkçeye nüfuz edilmesi mümkün değildir. O günün şartları bunu zaruri kılmaktadır.

O dönemlerde vilâyet merkezlerinde dört sene olan idadiler leylî yani yatılıdır. Livalarda ise idadiler iki yıldır. İki yıllık liva idadilerinden mezun olan talebe eksik kalan iki yılını vilâyet merkezlerinde tamamlamaktadır.

Türkiye’de aradan geçen 90-95 yıl içerisinde eğitim ve öğretimde gelinen nokta gerçekten şaşırtıcıdır. Bugün vilâyetlerimizi bırakın kazalarda bile yüksek okul, hatta üniversite mevcuttur.

O, rüştiye (ortaokul) idadi (lise) öğrencilerinin bir arada okumasına da şiddetle karşı çıkar ve bunu son derece mahsurlu görür. On-on iki yaşında rüştiye talebesi ile yirmi beş yaşına kadar idadi eğitimi gören öğrencinin bir arada okutulmasını hem eğitim hem de ahlaki yönden sakıncalı bulur.

O’na göre, “İdadilerde leylilik hiçbir faide temin edemez ve terbiye-i hakiki veremez”(3)

O’na göre o zamanlar mektebi idadiler arzu edilen eğitim ve öğretimi vermediği gibi teşkilatı ve programları da yetersizdir. Ayrıca muallimleri de mütehasıs ve usul-i tedrisata vakıf değildir.(Bu mesele yani kaliteli öğretmen yetiştirilmesi hâlâ halledilmiş değildir) O’na göre dördüncü bir aksaklık da camiada eğitim ve öğretim telakkisi son derece yanlışır(4).

Özetleyecek olursak, rüştiye ve idadilerin birbirinden ayrılmasının, lisanın tam öğrenilebilmesi için lisan mekteplerini açılmasının, idadilerden yatılılığın kaldırılmasının, öğretmenlerin iyi yetiştirilmesinin şart olduğunun altını çizer.

Muhlis Koner Bey ders çeşidinin fazlalılığına da dikkat çeker. Gerçekten o dönemde okutulan ders sayısı yirmi beşi aşmak da idi.

Bir muallimin okuttuğu ders-teki maksat ve gayeyi bilmesi gerekir. Onun için, “Bir muallimin mükemmel tarih bilmesi, pek iyi riyaziye anlaması, edebiyat ve lisan vakıf olması ulûm-ı hakimiyeye ve tabiiye behremet bulunması kafi değildir. Bunların heyet-i

mecmuasından bir fikr-i mahsus peyda ederek derslerini bu surette takip ve talebeyi tenvir edebilmesidir ki, o muallimin ifa-i vazife ettiğine şahit olabilir.”(5)

1. İdadiler kuruluşundan Osmanlı Devleti’nin son zamanlarına kadar bu isimle anılmış, ondan sonra idadiler, “Sultanî” adını almıştır. Cumhuriyetin ilânından sonra da isimleri “Lise” olarak değiştirilmiştir. İdadi ve sultanilerde Arapça, Farsça, Fransızca ve Osmanlıca aynı anda okutulmaya devam edilmiştir.

2. Maarif s.34

3. Maarif s.37

4. Maarif s.35

5. Maarif s.39

Meşhur Yazarlardan Seçme Makaleler:

Bir Memleket Nasıl Mahvolur?

Ben doğrusu sahâif-i tarihte (tarih sayfalarında) “falan memleket munkariz oldu (battı), falan saltanata nihayet verilmiş bulundu, falan kavim ve millet mahv ve nâbûd (yok) oldu...” gibi şeyler okurken bir türlü anlayamıyordum ve kendi kendime daima diyordum ki: Nasıl olur da milyonlarca nüfusu havî, asırlarca yaşamış, hükümlerini etmiş olan bir millet, bir kavim, bir saltanat birdenbire durup dururken inkıza (batmaya) doğru yürür, mahv ve nâbûd olur? Fakat bugün içinde bulunduğumuz ve bir Müslümanı hayatından bile bıktırarak, bizar ettirecek (bezdirecek) kadar acı, müellim olan (ağrıtan) ahvâl bana şerr-i muammayı (kötü bilmeceyi) keşfettiriyor ve avamil (sebepler) ve anasır-ı inkıraziyenin (batma unsurlarının) neden ibaret olduğunu aynelyakîn (gözümle görmüşçesine) gösteriyor.

Ben evvelâ burasını anlıyorum ki bir milletin, bir saltanatın inkıraz ve mahvi için en evvel o inkıraz, o mevt (ölüm), o milletin kalp ve dimağında câygır olur (yerleşir). Memleket ve vatan evvelce efrad-ı milletin (millet fertlerinin) kalbinden sıyrılmış bulunur. Efrad-ı millette kendi infiâlât (kızgınlık) ve ihtirasâtlarını (tutkularını), kendi hissiyât ve efkâr-ı şahsilerini (şahsî fikirlerini) memleketin menafî-i umûmiyesi (ortak çıkarları) namına feda edecek kadar metanet-i ahlâkiye (ahlâkî sağlamlık), salâbet-i maneviye (manevî dayanıklılık) kalmıyor. Memleketi, saltanatı halâs etmek (kurtarmak) için manen, madeten kendilerini kurban edecek efrat (fertler) az bulunuyor.

Saniyen (ikinci olarak): Burasını anlıyorum ki bu hâl, yani memleketi adem-i merbûtiyyet (bağlılık yokluğu) ve ihtirasât-ı şahsiyenin (şahsî çıkarların) menafî-i amme (kamu çıkarı) üzerine tahakküm etmesi bütün efrâd-ı milletin irâdat-ı zatiyelerini (şahsî iradelerini) gevşetiyor, zayıflaştırıyor; galat-ı rü'yet (yanlış görüş) ve idrak eseri olarak herkes kendi efkâr ve hissiyatında inat etmeyi bir âlâmet, metanet ve şecaat

(yiğitlik) addetmeye (saymaya) başlıyor. Hakikat-i hâlde bu bir esaret-i maneviye-den (manevi tutsaklıktan) başka bir şey değildir. Metanet addettikleri şey kendi ihtirasât ve infiâlâtlarının altında zebun (güçsüz) ve esir kalarak onların irae etmekte (göstermekte) olduğu muavvec (eğri) yollara sapmaktan ibarettir.

Salisen (üçüncü olarak): Böyle bir vaziyete sokulmuş olan efrad-ı millette kuvve-i müdrike (idrak gücü) ve muhakemenin muvazenesi (dengesi) bozuluyor. Efrad-ı nas (insan fertleri, insanlar) havadis ve vakayii (vakaları) ihata (tam olarak kavrama) ile tahlil ve tetkik edemiyorlar. Mahiyetini ve derece-i vehametini derk eylemek (anlamak) istidadından mahrum kalıyorlar. Herkes bilmeyerek, istemeyerek kendi infiâlât (infialler) ve ihtirasâtının (ihtiraslarının) bâzîçesi (oyuncağı, eğlencesi) olduğu hâlde kendi fikir ve hissiyatını en musîb (isabetli) ve en muvaffak hakikat addediyor. Ve onların tezahür etmesinde, onların hayyiz (yer, mekân) husule gelmesinde mâlik olduğu bütün kuvveti ile ısrar ve inat ediyor.

İşte bu münasebetle efrad-ı nas arasında mevcudiyet-i memleket ve devletin hayat ve bekası için yegâne zâmin-i hakiki (gerçek kefil) olan rabîtalr bozuluyor. Ruh-ı cemiyet yerine ruh-ı ferdiyeti kâim oluyor. Evvelce vâhid-i kül (tek bütün) olan bir vücut yavaş yavaş birçok gruplara, fırkalara bölünüyor, inkısama uğruyor (parçalanıyor). Sonra inhilâl (dağılma) ve inkısam şu fırkalara bile sirayet ediyor, bunları da yavaş yavaş hal-i ferdiyete sevk edinceye kadar taksim ve tahlile düşer ettiriyor. Bilahare hayat-ı içtimaiyenin bütün şirazelere bozuluyor, metîn ve rasîn (dayanıklı) bir vâhid-i kül yerine inhilal ve inkısama uğramış gayet gevşek ve zayıf birçok vücutlar kâim olur.

Yukarıdan beri tarif etmekte olduğumuz âlâim-i inkısam (parçalanma alametleri) ve inhilâl bir tazyik harici tesiri ile elbet-

te ki daha ziyade bir süratle icra-i tahribat eder. Bu gibi tazyikât-ı harice arasında en müessiri, harptir. Zaten içinden bile inhilâl e uğramış olan bir heyet-i içtimaiye (sosyal topluluk) harici tazyikat tesiriyle elbette ki ömr-ü inhilalini daha ziyade teşri' (açık) eder. İhtirâsât ve infalât daha ziyade kesb-i kuvvet (kuvvet kazanma) ederler; muvazene-i maneviye daha ziyade bozulmuş olur; ferdiyetin içtimaiye üzerine tahakkümü daha ziyade kesb-i şiddet eder.

İşte tam şu sıralardadır ki hal-i inkısam ve inhilale uğramış olan bir heyet-i içtimaiye dâhil veya haricden ârız olan bir tekme neticesinde zaten hal-i ferdiyette bu lisan ve hayatı içtimaiyelerini müdafaa ve muhafaza kuvvetinden mahrum kalmış olan bir muhit mahv ve nâbüd olur.

Eski Asya imparatorluklarının, Endülü's'ün, hilafet-i beni Abbasiye'nin (Abbasi oğullarının hilafeti), Roma'nın ve Bizans'ın suret-i inhilâl ve inkırazını, esbâb-ı izmihlallerini (yok olmanın sebeplerini) tetkik ve mütalâa ediniz; hep aynı âlâim-i içtimaiyeyi müşahede edersiniz. Her yerde efradın ayrı ayrı yekdiğerine muhalif ve mütezâdd (birbirine zıt) mecmualar teşkil ettiklerini, şu mecmuaların yekdiğerlerine karşı geldiklerini, aralarında uyuşamadıklarını, herkes gördüğü ve hissettiği felaket-i umumiyyeye karşı koyulacak esbab-ı tedaviyi yalnız kendi düşüncelerinde, kendi ilaçlarını kullanarak başkalarının irae ettikleri (gösterdikleri) ilaçları kabul etmemekte ısrar ve inat ettiklerini görürsünüz.

Bizans İmparatorluğu'nun son melce (sığınağı) ve penahı (dayanağı) olan İstanbul bile her taraftan Osmanlılar ile ihata edilmiş olduğu, Ayasofya kubbeleri Osmanlı ordusundaki Macar mühendislerinin gülleleri altında titrediği, Mehmet Fatih Hazretlerinin İstanbul surları üzerine son hücumları hazırladığı anda bile sınıf-ı ruhban yegâne çare-i istihlası (kurtulma çaresi) eizzelerin (azizler) şefaatinde görerek eizzelere kurban kestirilmekte, eizzeler için ayinler icra, mumlar yakmakta ısrar etmekte oldukları halde sunuf-i asker ve memurîn-i devlette (devlet memurları ve askerlerinin rütbelerinde) yine kendi aralarındaki entrikalara dalarak şu felaket-i umumiye içinde bile adam kayırmak, bir fırkanın diğer fırkaya tefevvuk (üstünlük) etmek kendi menaf-i hususiyelerini temin eylemek umuru ile iştiğal ediyorlardı. Bilâhare Mehmet Fatih hazretleri şu inhilal ve inkısama uğramış olan çürük enkaza son tekme-yi vurdu. Ne Bizans kaldı, ne impa-

برملاکت نصل نحو اولور

بن ملوغروسى سخائف تاريخده وفلان مملكت منقرض اولدى ، فلان سلطنته نهايت ویرایش بولدى ، فلان قوم ومات نحو ونابود اولدى ... کي شيلر او قورکن بردلو آکلايه ميوردم وکندی کنديه دانماديوردم که : نصل اولورده ميليونلرجه نفوسى حارى ، عصرلرجه باشامش ، حکمرانلق ايتنس اولان برمت ، برقوم ، برسلطت بردن بره طودوب طورورکن اقراضه طوغرد بورور ، نحو ونابود اولور ؟ فقط بوکون ايچنده بولنديمز و برمسلمانى ، حياتندن بيله بيقديربره جق ، بيزار ايتديبره جک قدر آجى ، مؤلم اولان احوال يکا شـمممانى کشف ايتديبريور و عوامل و عذاصر اقراضيه نك نهدن عبارت اولدينى عين اليقين کورتييور .

بن اولو بوراسنى آکلايوردم که برملاکت ، برسلطنتک اقراض و محوى ايچون اک اول او اقراض ، اوموت ، اوملاکت قلب و دماغنده جاينکير اولور . مملکت و وطن اولجه افراد ملنک قلبندن سيرلش بولور . افراد ملته کندى اغمالات و احتراصاتلرنى ، کندى حسابات و افکار شخصيه لرنى مملکتک منافع عموميه سى نامه فدا ايدم جک قدر متانت اخلاقيه ، صلابت معنويه قاييور . مملکتى ساماتى خلاص ايتک ايچون معنا ، ماده کنديلرنى قربان ايدم جک افراد آز بوليور .

نايباً : بوراسنى آکلايوردم که بو حال ، ينى مملکتک عدم مربوطيت و احتراصات شخصيه نك منافع عامه اوزرينه تحکم ايتميه ستون افراد ماتک ارادات ذاتيلرنى کوشمدييور ، شيعفلاشدبريور ؛ غلط رؤيت و ادراک اثرى اوله رق هرکس کندى افکار و حسابنده عنادايتميه برعلامت متانت و شجاعت عدايتمه باشلييور . حقيقت حالده بوراسارت منويه دن باش قه برشى دکدر . متانت عد ايتکلرى نى کندى احتراصات و اغفالانلرينک آلتده زيون واسير قلارق آنلرک ارئه ايتمکده اولدينى موج بولاره صايقمدن عبارتدر .

نايباً : بويه بروضيه نه سوقولش اولان افراد ملته قوم مدرکه و محاکمه نك موازنه سى بوزوليور . افرادناس حوادث و وقايى احاطه ايله تحليل و تدقيق ايدم ميورلر ماهيتى و درجه و خامتى درک ايله مملکتک استه ادندن محروم قاييورلر . هرکس بيلمه نك ، ايسته ميه نك کندى اغمالات و احتراصاتک بازيچميه اولدينى حالده کندى فکر و حساباتى اک مصيب واک موافق حقيقت عد ايديور . و آنلرک تظاهر ايتمىنده ، آنلرک حيز حصوله کلمه سنده مالک اولدينى ستون توتى ايله اصرار و عناد ايديور .

ايشته بومناسيله افراد ناس آراسنده موجوديتى مملکت و دولتک حيات و بقا سى ايچون يکانه ضامن حقيق اولان رابطه لر بوزوليور . روح جميت يرينه روح فرديت قائم اوليور . اولجه واحدکل اولان بروجود يواش يواش برچوق ضرولبلر ، فرقلره بولويور ، انقسامه اوغرايور . سوکره انحلال و انقسام شو فرقلره بيله سرایت ايديور ، بولرى ده يواش يواش حال فردينه سوق ايدنجه بيه قدر تقسيم و تحليله دوچار ايتديبريور . بالاخره حيات اجتماعيه نك ستون شيرازلرى بوزوليور ، متين و رسين برواحدکل يرينه انحلال و انقسامه اوغرامش ثابت کوشک و ضميم برچوق و جودل قائم اوليور .

ratorluk; ne fırka kaldı, ne de tefrika!

Eyvah! Bugün bile birkaç yüz sene geçtikten sonra şu eski Bizans'ın enkazı altında muhtefi (saklı) bulunan Bizans ruhu Osmanlılardan dehşetli bir intikam alıyor. Bu ruh din-i mübin-i Ahmediye'nin bize telkin etmekte olduğu hablülmetin-i ittihat ve uhuvveti (kardeşlik ve birliğin sağlam ipini) kırarak bizi de aynı hallere, aynı perişanlıklara, ihtirâsatlara sevk etmiştir. Biz de aynı taziyik altında ezilip bitiyoruz; ezilip bittiğimizden bile haberdar değiliz. Bir gün gelir ki ne vatan kalır, ne hükümet; ne devlet kalır, ne saltanat; ne fırka kalır, ne tefrika! O vakit eyvah nadim ve peşiman olacağız; fakat şu nedametin ve peşimanlığın semere-bahş olamayacağı (fayda etmeyeceği) aşikardır.

Cereyan-ı havadis ve vukuat bizi önüne alarak sürüklüyor. Nereye? Bilmiyoruz. Fakat bildiğimiz bir şey var ise o da varacağı-mız noktanın sahil-i necat ve felâh (kurtuluş ve esenlik sahilini) olmadığını. Hariçte bir devlet-i muazzama ile muharebe, dâhilde ihtilal ve iğtişâş (kargaşa), asker içinde adem-i intizam ve inzibat (asayiş ve düzen yokluğu)... Dün "Halaskaran-ı millet (millet kurtarıcıları)" namıyla bir cemiyet-i hafize (gizli topluluk) tezahür ediyor, bugün "Muhafazakâran-ı Meşrûtiyet (Meşrutiyet Koruyucuları)" namıyla ona karşı diğer bir cemiyet alabilirdiğine intişar ediyor (yayıyor). Birimiz usatın (asilerin) Osmanlı zabitanından birisini salben (asarak) idam ettiklerini telin ediyoruz; diğerlerimiz aynı usatın şehirleri feth ettiklerini, kasabaları aldıklarını alkışlıyoruz; birimiz Meclis-i Mebusan'ın feshini talep ediyoruz; diğerimiz aynı meclis için ölmeye müheyya (hazır) olduğumuzu bütün cihana ilan ediyoruz. Yahu! Bize ne oluyor? Aklımızı başımıza toplayalım. Eğer mert isek mertliğimizi evvelâ kendimize, kendi ihtirâsât ve infialâtımıza galebe etmekle ispat edelim. Düşman kapı önündedir. Binlerce vatan ve dindâşımız Afrika'nın yakıcı güneşi altında bizim için, bizim şan ve şerefimiz için gece ve gündüz mücadele ediyorlar. Bari onlardan utanalım, hayâ edelim. Ölmek bitmek istiyorsak kendimizle beraber şu İslâmiyet'e de bir nihayet vermek istiyorsak pekâlâ ölelim; fakat böyle kendi kendimizi çiğneterek zilletle ölmeyelim.

Ahmet Ağayef (Ahmet Ağaoğlu)
Sebilürreşât
19 Temmuz 1328(1912)
S. 22. s. 421-422

یوقاریدن بری قهریب اچکنده اولدیمر علامت اقسام و احوال برتضیق خارجی تأثیری ایله اینه که دها زیادہ برسرعله اجرائی تحریکات ایدر . بوکی تعقیقات خارجه آراسنده اک مؤثری ، حریدر . ذاتاً اینجندن بیله احواله اوغرامش اولان برهیت اجنایه . خارجی تعقیقات تأثیری ایله اینه که امر احوالی دها زیادہ تسریع ایدر . احتراصات و احوالات دها زیادہ کسب قوت ایدرلر ؛ موازته منویہ دها زیادہ یوزولش اولور ؛ فردینک اجنایعت اوزرینه تحکمی دها زیادہ کسب شدت ایدر .

ایشته نام شو سربرلرده که حال اقسام و احواله اوغرامش اولان برهیت اجنایه به داخل و یاخارجدن عارض اولان برتکمه نیجه سنده ذاتاً حال فردیتده بولان و حیات اجنایه بری مدافعه و محافظه قوتندن محروم قانش اولان بر محیط عمو و نابود اولور .

اسکی آسیا امپراطورلرینک ، اندلسک ، خلافتی عباسیہ، رومک، ویزانسیک سورن احوال و اغراضی ، ا باب اقسام احوالی بری تدقیق و معناله ایدیکر ؛ هب عینی علامت اجنایه بری متعاهده ایدرسکنر . هر رده افرادک آری آری ویک دیگر . ه مخالف و متضاد مجموعهلر تشکیل ایدنکله بری . شو مجموعهلرک بیک دیگرلر بقتاری کادکله بری . آرائنده اوبوشمه مدقلمی . هرکس کوردیکی وحس ایدنکی فلاکت عمومیه قارشی قویله حق اسباب نداوی بری بالکدر کندی دوشونجده لرنده ، کندی علاجلرنده کوردک باشقه لرینک اراده ایدنکله بری علاجلری قبول ایتیمکده اصرار و عناد ایدنکله بری کوردوسکنر .

یزانسی امپراطورلرک سوک مانجا و بناهی اولان استانبول بیله هر طرفدن عتباتیلر ایله اساطره ایدنک ایلدنی ، آفاسوقیه قبه لری عتباتی اولدوسنده کی حجاز مهندسلرینک کوللری آلتنده نیتزدیکی ، محمد فاتح حضرتلرینک استانبول سورلی اوزرینه سوک هجوملری حاضرلار ایلدنی آتده بیله صنف رهبان بکانه بیارده استخلاصی اعنملرک شفاعتده کوردک اعنملره قربان کسدر برکده ، اعنملر ایچون آیدنلر اسرا ، موملر یا قنده اصرار اچکنده اولدقلمی حالده متوف عسکر و مأمورین دولتده بنه کندی آرائنده کی اترقیه مله طاهرکی شو فلاکت عمومیه ایلدنه بیله آدم قایریمق ، برقره ک بکر فرقه به نفوق ایتک کندی مانع خصوصیلرینک تأمین ایلدک امور ی ایله اشتغال ایدیبورلردی . بالآخره محمد فاتح حضرتلری شو احوال و اقسامه اوغرامش اولان چوروک اغاضه سوک تکمیل ووردی . نه یزانسی قالدی ، نه امپراطورلوق ؛ نه فرقه قالدی ، نه ده نقره !!

ایواه ؛ بوکون بیله برقاچ یوز سنه کچدکن سوکره شو اسکی یزانسیک اغاضی آلتده محقق بولان یزانسی روسی عتباتیلردن دهشتل برانتقام آلیور . بوروق دین مین احمدینک بزه تلقین اچکنده اولدنی حیللنلرینک اتحاد و اخوت قهرمدق بزی ده عینی حالده ، عینی برینالقلره ، احتراصاتلره سوق ایتدیر . بزده عینی تصدیق آلتده ایلدوب بیوروز ؛ ایلدوب بیدکمزدهن بیله خیردار دکلمر . بوکون کلرکله نه وطن قایلر ،

نه حکومت ؛ نه دولت قایلر ، نه سلطنت ؛ نه فرقه قایلر ، نه نقره ؛ او وقت ایواه نام ویشسپان اولاجمز ؛ فقط شو ندانک ویشسپانکلمر محمد عیسی اولامه جینی آنکاردر .

جریان حوادث و توهمات بزی اوکته آلارق سوروکله بور . نرجه ؛ بیایدوروز . فقط بیله بیکمز برشی وار ایسه اوده وارده . ندر . قطعک ساحل نجات و علاج اولدنی در . خارجه در دولت معظه ایله محاربه ، داخلده اختلال و اغتشاش ، عسکر اجناده عدم اشغال و انضباط ... دون ؛ خلاسکاران ملت ؛ تامله برحیبت خفیه نظام ایدیبور . بوکون ؛ محافظه کاران مشروطیت ؛ مامله اکا قارشی دیگر برحیبت آلابدیکنه انتشار ایدیبور . بریز عساکل عتباتی ضابطلندن بریسی صاباً اعدام ایدنکله بری نعلین ایدیبوروز ؛ دیگرلر بر عینی عساکل شهرلی فتح ایدنکله بری ، قسبلری آلدقلمی آقتلا یوروز ؛ بریز مجلس معوناتک فسحقی طلب ایدیبوروز . دیگرلر عینی مجلس ایچون اوله به مهسا اولدنی بزمی بون جهسه اعلان ایدروروز . یا هو ؛ بزه نه اولور ؛ غلدمزی باشمز طوبیلاقم . اگر مرد ایسک مردلکدمزی اوللا کدیمزه ، کندی احتراصات و احوالاتمه غلبه ایتکله اثبات ایدیم . دشمن قایلر اوکندهدر . سیکلرجه وطن ویدیمان . شریز آفرطاک بائیمی کوشی آلتده بزم ایچون . بزم شان و شرف ایچون کچه و کوندوز جباه ، ایدیبورلر . باری آلتدن اولانم . حیا ایدیم . اولمک ، بیدک ایسته بورسه ، کدیمزله برابر شو اسلامیتده برنابت و برمک ایسته بورسه ک یک لاع اولم ؛ فقط بویه کدری کدیمزی چیکنه کدک ذلتله اولیم .

Fırın kebabı ve Etli ekmeği İstanbul'a Tanıtan Konyalı Abdurrahim Usta

Nail BÜLBÜL

Millet olarak çok zengin bir yemek kültürüne sahibiz ve iştahımız açık olduğu için genellikle kebab, pırzola, bonfile, kuşbaşı, köfte, saç kavurma gibi et yemeyi tercih ediyoruz. Aslında; kuyu, tandır, cağ, Adana ve Konya'nın ünlü "Fırın" kebabı gibi, değişik yörelere has nefis kebablara da doyum olmuyor. Bu sebeple gerek kadınlarımız, gerekse erkeklerimizin büyük çoğunluğu kiloludur. Buna paralel olarak, geleneksel düğün sofralarımızın başka bir yerde benzerine rastlamak mümkün değil. Konya'da eskiden Sedirler'in incecik saç böreği çok meşhurdu. Hele 7 yumurta ile yuğrulan 11 beze ile açılan su böreğinin eşi ve emsali başka bir yerde bulunmaz.

Amerikalı uzmanlar dünyada en fazla kalp rahatsızlığına rastlanan ülkenin Türkiye olduğunu tesbit etmişler. Rivayet odur ki, Türkiye'de de en fazla kalp hastası Konya'da olduğu için sebebini merak ederek araştırma yapmak üzere şehrimize gelen uzmanlar bir düğünde yoğurt çorbası, tepsi tepsi etli pilav, ırmik helvası, bamya çorbası, tekrar birkaç tepsi etli pilav ve zerde ile bağlantının vurulduğu (!) yemek serisi karşısında, "Fazla araştırmaya gerek yok, Konya'da kalp rahatsızlığının fazla oluşunun sebebi belli" diyerek teşhisi koymuşlar.

Gönüller Sultanı Hz. Mevlânâ ve belde-i muhayyere olan Konya, nasıl ki dünyanın dört bir yanında tanınıyorsa, fırın kebabı ve etli ekmeğimizin ünü de artık bütün Türkiye'ye yayılmış bulunuyor. Şimdi ise, şehrimizi ziyaret edenler yemeden ayrılmıyor. Eskiden başka şehirlerde fırın kebabı ve etli ekmeğin adı bilinmezdi. Konya'nın bu 2 spesial yiyeceği zamanla Konya'ya yakın olduğu için Afyon ve çok sayıda

Konyalının yaşadığı Antalya ve yöresi ile Ankara ve İstanbul'da tercih edilir oldu. Kuzu etinden kalaylı bakır leğende pişirilen fırın kebabı ile kemiğe yakın etlerden yapılan etli ekmeği İstanbul'a kimin tanıttığını biliyor musunuz? Sirkeci'de tren istasyonu karşısındaki Konyalı Lokantasının geçmişi çok daha eski, sahibi Müezzîn Mustafa Efendi aslen Doğanbeyli olduğu hâlde, İstanbul halkına fırın kebabı ve etli ekmeği ilk defa 62 yıl önce Konyalı Abdurrahim Özkebabçı isimli bir usta tattırılmış bulunuyor.

Babası kebabçı Veysel ustanın Azi-

Abdurrahim Özkebabçı (sağda) İstanbul Valiliği karşısında açtığı kebabçı dükkanının önünde Borsa Lokantasının sahibi Rahim Bey ile birlikte

Fırın kebabı ve etli ekmeği İstanbul'da meşhur eden Abdurrahim Usta (ortada), "Meşhur Konya Kebapçısı"nda personeliyle birlikte

Abdurrahim Ustaya sermaye verip, İstanbul'a gitmeye teşvik eden eşraftan Kasap Hazım Toydemir

ziye Camii civarındaki dükkânında çalışarak yetişen Abdurrahim Özkebabçı, 1946 yılında İstanbul'a giderek Unkapanı Küçükpazar semtinde açtığı dükkânında ilk defa fırın kebabı ve etli ekmeğe başlamış. Daha sonra işyerini Cağaloğlu'nda Vilâyet binası karşısında sağ köşeye nakledip, "**Meşhur Konya Kebapçısı**" adıyla dört dörtlük bir lokanta açarak, yeni işyerinde faaliyet göstermeye başlayan amcasının yanında çalışmak için giden ve hayatta olan yeğeni Hasip Özkebabçı, o yılları şöyle anlattı:

"Konya'nın tanınmış eşrafından kasap Hazım Toydemir, amcama 'Abdurrahim, al şu parayı, git İstanbul'da lokanta aç. Orada daha iyi iş olur' diyerek, amcama 25 bin lira sermaye vermiş. Amcam da İstanbul'a giderek Küçükpazar'da dükkân açtı. Ben de çalışmak için giderek 6 ay kaldım. Amcam, çeşitli yemeklerin yanında etli ekmeğe ve fırın kebabı da yaparak satmaya başladı. İstanbul esnafı ilk defa tanıştığı Konya'ya has bu yiyecekleri çok beğendi ve giderek ilgi arttı. Askerliğimi yaptıktan sonra da bir süre İstanbul'da amcamın yanında çalıştım."

Abdurrahim Ustanın şöhreti yıllar geçtikçe giderek yayılıp, nefis fırın kebabı ve etli ekmeği aranır hâle gelirken, yıllar önce İstanbul'a yerleşmiş olan Konyalılar ile üniversite tahsili yapan Konyalı gençlerin ve kumaş, züccaciye, bakkaliye, attariye, kırtasiye malzemesi, deri, giyim eşyası, bayan ayakkabısı almak için giden Konyalı esnafların ve ilaç siparişi için giden eczacıların mut-

laka uğrak verdiği lokantası 1954'te istimlak edilerek yıkılmış. Lokantanın çok ilginç olan yıkılma hikâyesini de, hâlen Merkez Bankası'nın arkasında emlakçılık yapan oğlu Yaşar Özkebabçı'dan dinleyelim:

"Babamın işi sebebiyle ailece İstanbul'a taşındık. Babam Küçükpazar'da açtığı 'Yeni Konya' lokantasında fırın kebabı ve etli ekmeğe yapmaya başladı. Beğenilip beğenilmeyeceğini henüz bilmediği için ilk önce az bir etli ekmeğe için hazırladı. Herkes merak ederek yemeye başlayıp, talep arttıkça miktarını artırdı. Böylece etli ekmeğe ve kebab sevilerek İstanbul'da meşhur oldu. Başbakan Adnan Menderes, İstanbul'a gelişinde vilâyete girerken, yola çıkıntı yapan köşedeki kebabçı dükkânının trafiği aksattığını ileri sürerek yıkılmasını emretmiş. Dükkân, o tarihte İstanbul Vali ve Belediye Başkanı olan Fahrettin Kerim Gökay'ın mülkü olduğu için babam yıkmayıp, biraz geriye aldı. Fakat Menderes, daha sonraki gelişinde unutmayıp, tamamen yıkılmasını isteyince babam dükkânı boşalttı ve lokanta yıkılınca Konya'ya döndük."

Abdurrahim Özkebabçı, Konya'ya döndükten sonra 1959'da Bedesten'den Dellal Pazarı'na çıkan sokakta Terzi Altınmakas'ın karşı köşesinde hayli masraf ederek, "**Yeni Konya Lokantası**" adında masasından sandalyesine, çatal-bıçağından yemeklerine kadar şehrin en görkemli lokantasını açtı, fakat yeterli iş hacmini bulamayınca 6 ay sonra kapatarak, mesleğe veda etti. 1911'de dünyaya gelen Abdurrahman Özkebabçı, 24 Temmuz 1965'te vefat ederken, sermaye vererek İstanbul'a giderek iş hayatına atılması için onu teşvik eden 1908 doğumlu Hazım Toydemirde 22 Aralık 1980 tarihinde aramızdan ayrıldı. Bambaşka bir damak tadı veren Konya'nın meşhur etli ekmeği ve Fırın kebabını İstanbul'da tanıtan Abdurrahim usta ve "**Kasap Hazım**" lâkabıyla tanınan, aynı ismi taşıyan ortanca damadımın dedesi Hazım Toydemir, aradan geçen uzun yıllara rağmen şehrimizde hâlâ hatırlanıyor.